

Kansainvälisen tilastoinstituutin julistus tilastoalan ammatillisesta etiikasta

Julistus koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa ilmaistaan yhteiset ammatilliset arvot ja toisessa niille pohjautuvat eettiset periaatteet. Kutakin eettistä periaatetta on julistuksessa täsmennetty lyhyellä kommentilla.

Julistus on kohdistettu kaikille tilastoalalla toimiville – ei vain tilastotieteen tutkinnon hankkineille. Tilastoasiantuntijat (statisticians) työskentelevät monilla aloilla, talouselämässä, politiikassa, kulttuurin ja lainkäytön piirissä ja kaikki nämä alat vaikuttavat tilastollisen työn kohdentumiseen ja painopisteisiin. Asiantuntijoilla on usein oma tietämyksen alueensa, joka tuo omat eettiset periaatteensa toimintaan. Tällaisia erityisalueita ovat mm. taloustieteet, psykologia, sosiaalitieteet, lääketiede. Myös toimintatilanteet vaihtelevat niin, että eettisten kysymysten pohdinta voi tulla ajankohtaiseksi.

Julistuksen tavoitteena on antaa yksittäiselle tilastoasiantuntijalle mahdollisuuksia eettiseen pohdintaan ja siihen pohjautuvaan päätösten tekemiseen.

Julistus kirjaa tilastoalalla laajasti hyväksytyjä periaatteita ja osoittaa seikkoja, jotka saattavat haitata niiden noudattamista. Yhden periaatteen noudattaminen saattaa lisäksi olla ristiriidassa toisen kanssa, joten kaikkia periaatteita ei voida välttämättä toteuttaa samanaikaisesti, vaan niiden välillä on tehtävä valintoja. Julistus ei kuitenkaan priorisoi periaatteita, vaan jättää priorisoinnin tietoisesti pohdinnan varaan.

Julistus pyrkii olemaan kuvaileva ja informatiivinen ja välttää autoritaarisuutta ja määräyksiä. Tavoitteena on, että sitä voitaisiin soveltaa mahdollisimman monenlaisissa tilanteissa. Julistus ei myöskään laatijoidensa mukaan ole kattava, vaan se vaatii päivittämistä välineiden ja tilastojen käytön ja väärinkäytön kehittyessä.

Jaetut ammatilliset arvot

Jaetut ammatilliset arvomme ovat kunnioitus, ammattimaisuus, todenmukaisuus ja rehellisyys.

1. Kunnioitus

- Kunnioitamme toisten yksityisyyttä ja heille annettuja lupauksia luottamuksellisuudesta
- Kunnioitamme yhteisöjä, joista aineistoa kerätään ja ehkäisemme haittoja, jotka voivat aiheutua tulostemme väärinkäytöstä.
- Emme saa mitätöidä tai sopimattomasti haitata toisten työtä.

2. Ammattimaisuus

- Ammattimaisuus merkitsee vastuuta, pätevyyttä ja asiantuntemusta sekä tosiasioille perustuvaa arviointia.
- Pyrimme ymmärtämään tiedonkäyttäjien tarpeita.
- Käytämme tilastollista osaamistamme, aineistoa ja analyyseja yhteiskunnan yhteiseksi hyväksi.
- Pyrimme keräämään ja analysoimaan mahdollisimman korkealuokkaista aineistoa.

- Olemme vastuussa aineiston ja käytettyjen menetelmien sopivuudesta käsillä olevaan tarkoitukseen.
- Keskustelemme asioista objektiivisesti ja pyrimme auttamaan ongelmien ratkaisemista.
- Olemme lainkuuliaisia ja pyrimme muuttamaan sellaisia lakeja, jotka haittaavat hyvien tilastollisten käytäntöjen toteutumista.
- Opimme jatkuvasti uutta omasta alastamme kuten myös niistä kohteista, joihin sovellamme omia menetelmiämme.
- Kehitämme tarpeen mukaan uusia menetelmiä.
- Emme ota toimeksiantoja, joissa joudumme selvään eturistiriitaan.
- Teemme töitä vastuullisesti työnantajiemme kanssa.

3. Todenmukaisuus ja rehellisyys

- Todenmukaisuudella ja rehellisyydellä tarkoitamme riippumattomuutta, objektiivisuutta ja avoimuutta.
- Tuotamme tilastotuloksia käyttäen hyväksi tieteellistä osaamistamme emmekä anna poliitikkojen tai rahoittajien painostuksen vaikuttaa meihin.
- Noudatamme avoimuutta käytettyjen tilastollisten menetelmien suhteen ja julkistamme ne.
- Pyrimme tuottamaan tuloksia, jotka kuvaavat puolueettomasti havaintojen kohteena olevaa ilmiötä.
- Esittelemme aineiston ja analyysit rehellisesti ja avoimesti.
- Olemme vastuuvollisia toimistamme.
- Kunnioitamme immateriaalioikeuksia.
- Tieteentekijöinä pyrimme selvittämään uusia lupaavia ideoita ja hylkäämään sellaiset, jotka ovat todistettavasti epäpäteviä.
- Työskentelemme parantaaksemme aineistomme ja tekemiemme päätelmien loogista yhtenäisyyttä ja empiiristä pätevyyttä.
- Arvostamme hyvin määriteltyjä objektiivisia arviointikriteereitä.

Eettiset periaatteet

1. Pyrkimys objektiivisuuteen

Tilastonasiantuntijoiden tulee pyrkiä objektiivisuuteen ilman pelkoa tai suosion tavoittelua valitsemalla käyttöönsä vain sellaisia menetelmiä, jotka on suunniteltu tuottamaan mahdollisimman oikeaan osuvia tuloksia. Heidän tulee esittää kaikki tuloksensa avoimesti, täydellisesti ja läpinäkyvällä tavalla riippumatta siitä minkälaisia tulokset ovat. Tilastoasiantuntijoiden tulee olla erityisen tarkkoja, kun he esittävät tuloksia jotka poikkeavat toivotuista. Tilastoasiantuntijan tulee ehkäistä ennakoitavissa olevaa tietojen väärintulkintaa ja -käyttöä. Jos väärintulkintaa tai -käyttöä tapahtuu, on ryhdyttävä toimiin potentiaalisten tiedonkäyttäjien informoimiseksi. Tulokset tulee viestiä siten, että niistä on hyötyä mahdollisimman laajalle yhteisölle, kuitenkin on pyrittävä välttämään haitan tuottamista millekään väestöryhmälle.

2. Velvollisuuksien ja roolien selkiyttäminen

Sellaiset työnantajan, asiakkaan, rahoittajan ja tilastoasiantuntijan rooleihin sisältyvät velvollisuudet, jotka saattavat synnyttää eettisiä ongelmia, tulee tehdä tiettäväksi ja osapuolten tulee ymmärtää ne. Antaessaan neuvoja tai opastusta tilastoasiantuntijan tulee

varoa oman pätevyysalueensa ulkopuolelle astumista ja hänen tulee tarvittaessa kysyä neuvoa sopivilta muilta asiantuntijoilta.

3. Vaihtoehtojen puolueeton arvioiminen

Käytettävissä olevat menetelmät ja menettelytavat on arvioitava ja niiden eduista ja haitoista on esitettävä menetelmäehdotuksen yhteydessä puolueeton arviointi työnantajalle, asiakkaalle tai rahoittajalle.

4. Eturistiriidat

Tilastonasiantuntijan tulee välttää sopimuksia, joissa työn lopputulos vaikuttaa hänen omaan taloudellisiin tai henkilökohtaisiin etuihinsa. Erilaisten aineistojen keruun ja analyysitulosten jakelun todennäköisiä seurauksia on tutkittava ja arvioitava.

5, Etukäteen sovittujen tulosten välttäminen

Mikä tahansa yritys määrittellä tilastollisen tutkimuksen tulos etukäteen on torjuttava, samoin kuin sopimuksissa olevat tuloksiin liittyvät ehdot.

6. Tietosuoja

Henkilökohtainen tieto tai liikesalaisuuden alainen tieto on luottamuksellista. Tämä ei kuitenkaan koske tilastollisia menetelmiä ja menettelytapoja, joiden avulla tutkimus suoritetaan tai julkaistava aineisto tuotetaan.

7. Ammatillisen pätevyyden osoittaminen

Tilastoasiantuntijan on pyrittävä parantamaan ammatillista tietämystään ja osaamistaan sekä oltava tietoinen oman alansa tekniikan, menettelytapojen ja standardien kehityksestä. Hänen on myös rohkaistava muita tähän.

8. Tilastoihin kohdistuvan luottamuksen ylläpitäminen

Lisätäkseen ja ylläpitääkseen yleisön luottamusta tilastoasiantuntijoiden tulee varmistaa, että he kuvaavat tuloksiaan tarkasti ja oikein ottaen huomioon aineiston selitysvoima. Asiantuntijoiden tulee varoittaa potentiaalisia käyttäjiä aineiston luotettavuuden ja sovellettavuuden rajoituksista.

9. Menetelmien ja tulosten esittely ja tarkastelu

Kansalaisille on annettava riittävästi tietoa, jotta sen olisi mahdollista riippumattomasti arvioida käytettyjä menetelmiä, menettelytapoja, tekniikoita ja tuloksia.

10. Viestiminen eettisistä periaatteista

Työskenneltäessä työtovereiden, muiden oman alan ja muiden alojen edustajien kanssa on välttämätöntä varmistaa, että kaikkien hankkeeseen osallistuvien eettiset periaatteet ovat selkeät, ymmärretyt, kunnioitetut ja niistä on keskusteltu.

11. Vastuu oman alan rehellisyydestä

Tilastontekijät ovat yleisten tieteellisten ja asiantuntemukseen liittyvien eettisten sääntöjen alaisia: he eivät saa pettää eivätkä tietoisesti vääristellä tai yrittää estää väärinkäytöksistä raportointia tai vaikeuttaa toisten tutkimustyötä.

12. Kohteiden etujen suojeleminen

Tilastoasiantuntijoiden velvollisuus on mahdollisuuksien mukaan suojella työnsä kohteita sekä yksilöinä että ryhminä sellaisilta haitallisilta seurauksilta, joita osallistuminen tiedon tuottamiseen saattaa aiheuttaa. Tätä velvollisuutta ei voi poistaa sopimuksilla eikä sillä, että osallistuminen pohjautuu lakiin. Joidenkin tilastollisten tiedustelujen tunkeilevuus vaatii, että niitä käytetään vain hyvin varoen - vain kun tiedon tarve sitä todella vaatii ja asiasta on kerrottu mukana oleville. Tällaisten tiedustelujen tulee pohjautua kohteilta hankittuun vapaaehtoiseen ja tietoiseen suostumukseen (informed consent) aina kun se on käytännössä mahdollista. Kaikkien osallistujien henkilöllisyys ja tiedot tulee pitää luottamuksellisina. Aineiston julkaiseminen sellaisessa muodossa, että kohteen henkilöllisyys kävisi ilmi tai olisi epäsuorasti tunnistettavissa, tulee estää asianmukaisin menetelmin.